نهاد نظامی مانع اقتصادی؟

بررسی تجربه جهانی و نمونه‌های داخلی نشان می‌دهد که حضور نهادهای نظامی می‌تواند در شرایط تحریم و ضعف بخش خصوصی، موتور توسعه پروژه‌های ملی باشد؛ اما این حضور باید شفاف، مرحله‌ای و محدود باشد تا در نهایت بخش خصوصی تقویت شود، نه تضعیف

محمد حقگو
economice@khorasannews.com

حضور نهادهای نظامی در اقتصاد همواره محل بحث بوده است؛ برخی آن را فرصتی برای توسعه می‌دانند و برخی تهدیدی برای بخش خصوصی. در هفته‌های اخیر و در بحبوحه شرایط خاص کشور پس از جنگ ۱۲ روزه، بار دیگر پیشنهاد خروج نهادهای نظامی از اقتصاد مطرح شده است. اما بررسی تجربه جهانی و وضعیت ایران نشان می‌دهد که این مسئله پیچیده‌تر از یک تصمیم ساده «بودن یا نبودن» است. مهم‌تر از پاسخ مثبت یا منفی، تعیین الزامات حضور و شرایط خروج است تا این نقش‌آفرینی، به جای آسیب‌زدن به اقتصاد، اتفاقاً پلی برای توسعه باشد.

تجربه جهانی؛ نهادهای نظامی و توسعه اقتصادی

در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، نهادهای نظامی در مراحل مختلف توسعه فناوری و زیرساخت، نقش‌آفرینی کرده‌اند.

ارتش آمریکا و USACE: سپاه مهندسی ارتش آمریکا (USACE) با حدود ۳۷ هزار پرسنل نظامی و غیرنظامی، یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های مهندسی، طراحی و مدیریت ساخت‌وساز جهان است. فعالیت‌های این نهاد شامل ساخت سدها، مدیریت منابع آب، حفاظت محیط‌زیست، نگهداری آبراه‌ها و توسعه تفریحات عمومی است. USACE نمونه‌ای از ترکیب ظرفیت نظامی با تخصص غیرنظامیان است که به توسعه زیرساخت‌ها و اقتصاد کمک کرده است.

ترکیه و اویاک: نهاد همیاری ارتش ترکیه (اویاک) از سال ۱۹۶۱ به‌عنوان صندوق بازنشستگی و سرمایه‌گذاری نیروهای مسلح، در صنایع مختلف از جمله خودرو، فولاد، سیمان، انرژی و کشاورزی فعالیت کرده است. اویاک رنو، بزرگ‌ترین مرکز تولید رنو در خارج از اروپای غربی، محصول سرمایه‌گذاری موفق این نهاد در صنعت خودرو است.

هند و BRO: سازمان مرزی جاده‌سازی هند (BRO) وابسته به ارتش، بیش از ۵۵ هزار کیلومتر جاده و ۴۴ هزار متر پل دایمی در مناطق صعب‌العبور ساخته و نگهداری می‌کند. این نهاد با توسعه زیرساخت‌ها در مناطق مرزی، امنیت ملی و رشد اقتصادی محلی را همزمان تقویت کرده است.

نهادهای نظامی در اقتصاد ایران

در ایران، پس از جنگ تحمیلی و همزمان با تحریم‌ها، نهادهای نظامی وارد عرصه اقتصادی شده‌اند. قانون اساسی و اساسنامه سپاه زمینه فعالیت در پروژه‌های امدادی، سازندگی و تولید را فراهم کرده‌اند. مهم‌ترین نمونه‌ها عبارتند از:

قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیا (سپاه): بزرگ‌ترین پیمانکار پروژه‌های دولتی، از سدسازی و تونل مترو گرفته تا توسعه پالایشگاه‌ها و زیرساخت‌های نفت و گاز.

قرارگاه سازندگی قائم (ارتش): فعال در فناوری اطلاعات، برق، ابنیه، آب و فاضلاب، راه‌سازی و مترو.

در نتیجه فعالیت این نهادهای نظامی، تاکنون فناوری‌های پهپادی برای سم‌پاشی یا نظارت بر مزارع، توسعه زیرساخت‌های مخابراتی و تولید بومی قطعات صنعتی یا تجهیزات نفت و گاز شکل گرفت که به تقویت خودکفایی، پیمانکاری و اشتغال و همچنین توسعه زیرساخت‌های ملی کمک کرده است و به جرئت می‌توان گفت با توجه به تحریم‌ها، توان محدود بخش خصوصی در برخی حوزه‌ها و همچنین ناترازی‌های نهادی و ساختاری، در صورتی که این نهادها وارد برخی پروژه‌ها نمی‌شدند، احتمالاً کار ساخت با تاخیرهای طولانی یا توقف روبه‌رو می‌شد.

چالش‌ها و ریسک‌ها

با همه این ظرفیت‌ها، حضور نهادهای نظامی در اقتصاد با چالش‌هایی همراه است:

رقابت با بخش خصوصی: قراردادهای غیررقابتی و انحصار در جذب پروژه‌های بزرگ، ریسک اصلی است.

شفافیت محدود: نبود حسابرسی مستقل و مزایده رقابتی، شائبه انحصارگرایی ایجاد می‌کند.

وابستگی دایمی اقتصاد: در صورتی که خروج نهادهای نظامی برنامه‌ریزی نشده باشد، بخش خصوصی امکان رشد نخواهد داشت.

در ایران، واگذاری‌های پرحاشیه به نهادهای شبه‌دولتی و سهم ۶۵ درصدی بخش نیمه‌دولتی و شبه‌دولتی از اقتصاد، این چالش‌ها را برجسته کرده است.

چارچوب پیشنهادی حضور و خروج نهادهای نظامی

با توجه به تجربه جهانی و شرایط ایران، می‌توان حضور نهادهای نظامی در اقتصاد را به سه مرحله محدود و شفاف کرد:

مرحله توسعه فناوری و زیرساخت: نهادهای نظامی به‌عنوان انکوباتور پروژه‌های بزرگ و فناوری‌های نوین عمل کنند.

زمان‌بندی خروج: پس از رسیدن پروژه به بلوغ، مسئولیت‌ها به بخش خصوصی منتقل شود.

مکانیسم شفاف واگذاری: برگزاری مزایده رقابتی و حسابرسی مستقل، برای جلوگیری از انحصار و کاهش ریسک‌ها.

لزوم توانمندسازی بخش خصوصی

نکته مهمی که در تحلیل‌ها به آن کمتر توجه می‌شود این است که همزمان پایدار شدن مدل حضور نهادهای نظامی در اقتصاد، بخش خصوصی باید توانمند شود تا جایگزین نهادهای نظامی در پروژه‌ها شود. این توانمندسازی شامل سرمایه‌گذاری، آموزش، تقویت زیرساخت‌های نهادی، بهبود فضای کسب و کار و همچنین هدایت صحیح اعتبارات به شرکت‌های مولد (با هدف تقویت شرکت‌های بزرگ) است که بر عهده وزارت اقتصاد، صمت و سایر نهادهای مربوط قرار دارد.

در نهایت باید گفت نهادهای نظامی می‌توانند موتور توسعه اقتصادی در شرایط تحریم و ضعف بخش خصوصی باشند؛ اما این حضور باید موقت، هدفمند و شفاف باشد. زمان‌بندی خروج، قراردادهای شفاف و محدودسازی مأموریت‌ها، کلید استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود و همزمان رشد بخش خصوصی است. تجربه جهانی و داخلی نشان می‌دهد که بدون برنامه‌ریزی دقیق، حضور نهادهای نظامی می‌تواند به انحصار، کاهش رقابت و تضعیف بخش خصوصی منجر شود.

فروش برخی محصولات ایران خودرو ممنوع شد

باشگاه خبرنگاران- مدیر کل روابط عمومی سازمان تعزیرات حکومتی از جریمه بیش از ۸ هزار میلیارد ریالی شرکت ایران خودرو بابت گران‌فروشی خبر داد و تاکید کرد: روند رسیدگی به این پرونده در شعب تعزیرات کاملاً قانونی، غیرقابل تأثیر از فضاسازی رسانه‌ای، و در تعامل با مراجع ناظر ادامه دارد. «رایگانی» با اشاره به قرار تأمین صادره برای مدیران حقوقی ایران خودرو گفت: بر اساس این قرار، برخی مدیران این شرکت تا صدور رأی نهایی از فعالیت‌های مرتبط منع شده‌اند و فروش برخی اقلام نیز برای ایران خودرو ممنوع شده است.

ثبت‌نام شبانه‌روزی حراج و پیش‌فروش سکه؛ به‌زودی

بانک مرکزی- سخنگوی مرکز مبادله ارز و طلای ایران از آغاز حراج و پیش‌فروش سکه، به‌زودی خبر داد و گفت: متقاضیان می‌توانند هم‌اکنون برای ثبت‌نام و احراز هویت به سامانه معاملات طلای مرکز مبادله ایران مراجعه کنند؛ این ثبت‌نام به صورت ۲۴ ساعته و در هفت روز هفته امکان‌پذیر است. از سوی دیگر خبرگزاری مهر به نقل از قمری وفاسخنگوی بانک مرکزی اظهار داشت: اولین حراج انواع قطعات سکه طلای بهار آزادی در سال جاری با تاریخ ضرب ۱۳۸۶ در تاریخ ۵ شهریور ماه انجام می‌شود. تاریخ جلسات بعدی متعاقبا توسط مرکز مبادله ارز و طلای ایران اعلام می‌شود. همچنین در تداوم برنامه‌های پیش‌فروش سکه طلای در سال گذشته، اولین مرحله پیش‌فروش قطعی انواع قطعات سکه طلا (هر کد ملی حداکثر ۱۵ عدد در قالب ۳ قطعه تمام، ۵ قطعه نیم و ۷ قطعه ربع سکه برای سررسید پایان آذرماه امسال در تاریخ ۱۷ شهریور ۱۴۰۴ انجام خواهد شد.

توزیع برنج دولتی می‌شود

فارس- به گفته وزیر دادگستری، برنج وارداتی که با ارز ترجیحی وارد می‌شود به دلیل دخالت وارد کننده و ضعف نظارت توزیع به دست مردم نمی‌رسد و قرار است دولت مسئول توزیع باشد. در خور ذکر است پیش‌تر برنج پاکستانی در بازار نایاب و قیمت تا کیلویی ۱۰۰ هزار تومان (دوبرابر نرخ وارداتی) افزایش یافته بود و تقاضای بیش از اندازه از سوی رستوران‌ها سبب شد سفره مردم از این نوع برنج خالی بماند. همچنین خبرهایی بود که دلال‌ها برنج پاکستانی را در کیسه برنج ایرانی به مردم می‌فروشند. در شیوه جدید توزیع، شرکت بازرگانی دولتی ایران از شرکت‌های تابعه وزارت جهاد، مسئول توزیع می‌شود و طبق گفته وزارت جهاد کشاورزی از طریق سامانه بازارگاه (سامانه‌ای که اکنون نهاده دامی توزیع می‌شود) عرضه خواهد شد.

پیشنهاد جنجالی به پزشکیان درباره یارانه نقدی

رئیس سابق سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها پیشنهاد می‌دهد که تعیین مشمولان یارانه نقدی به استانداران سپرده شود تا عدالت در توزیع یارانه‌ها برقرار شده و اقشار مرفه از دریافت آن حذف شوند. به گزارش تسنیم امید حاجتی رئیس سابق سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها تأکید کرد: همین یک قلم اقدام در بهبود ضریب جینی اثرگذار است و رضایتمندی بالایی ایجاد می‌کند. وقتی کف رفاه جامعه رشد کند مردم فرهنگ‌پذیر می‌شوند و جرایم خرد کاهش می‌یابد. اگر می‌خواهیم در حوزه برنامه‌های یارانه‌ای دولت تصمیم‌گیری کنیم نباید اولاً موردی تصمیم‌گیری کنیم ثانیاً به‌تراز بودن دخل و خرج خانوار دقت کنیم سوم اینکه یکپارچه سیاست‌ها دیده شود و چهارم اینکه به اقشار مرفه یارانه داده نشود. حاجتی ادامه داد: باید سیاست‌گذار و مجری در حوزه یارانه‌ها یکی باشد یا همه صفر تا ۱۰۰ یارانه دست وزارت رفاه باشد یا سازمان برنامه؛ نه این که بخشی از آن را وزارت رفاه تعیین کند و بخش دیگر را سازمان برنامه و بودجه. هم‌اکنون رئیس جمهور در حال تفویض اختیارات به استانداران است باید تعیین خانواده‌های مشمول یارانه نقدی هم به استانداران داده شود. در خور ذکر است خبرگزاری فارس در مورد نحوه اعتراض افرادی که اخیراً یارانه شان حذف شده است خبر داد: سرپرستان خانوار از ابتدای شهریور به مدت ۲۰ روز فرصت دارند برای مشاهده جزئیات و یا ثبت درخواست یارانه به نشانی https://hemayat.sfara.ir مراجعه نمایند.

انا لله و انا الیه راجعون

جناب آقایان قاسمی زاده

با نهایت تأسف و تأثر، ضایعه درگذشت **پدر گرامیتان**

حاج محمد قاسمی زاده

را به شما و خانواده محترم تسلیت عرض می‌نماییم. از درگاه خداوند متعال برای آن عزیز سفر کرده، غفران و رحمت الهی و برای بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت داریم

شرکت فرش نگین مشهد

۱۴۱۶۷۰

اولین سالگرد درگذشت

زنده یاد حمید حسینی

و سومین سالگرد درگذشت

بانو سهیلا حسینی

را گرامی میداریم.

همیشه مرور می کنیم اندوهی سختی را که نه گمانش میکردیم

و نه باورش خواهیم کرد ، افسوس که زمانه از لبخند زیبا و وجود گرم

و پر مهرشان تنها خاطراتی شیرین برایمان باقی گذاشت

خانواده حسینی

۱۴۱۵۳۸

دکتر قاسمیه و بانو نگارجان و سهراب عزیز

غم از دست دادن مادر عزیز و مادر بزرگ مهربانتان

مرحومه حاجیه خانم عذار هجرت یزدی

را از صمیم قلب تسلیت گفته، برای شما عزیزان صبر جمیل

و برای آن مرحومه علو درجات خواستاریم .

عباس، مژگان، امین و فهیمه شریفیان

۱۴۱۶۰۳

چهارمین سالگرد

هجرت پدر مهربان و مادر عزیزتر از

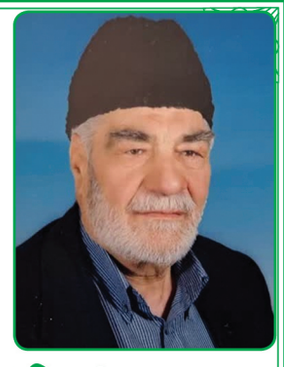
جانمان که نامشان اعتبار و افتخار ماست

زنده یاد

حاج مرادعلی وحدتی

و

مرحومه حاجیه خانم فاطمه اخروی

را گرامی میداریم. غم و اندوهمان بی پایان و خاطرمان پراز یاد ونام نیک آنهاست.

روحشان شاد و بهشت موعود خداوند جایگاهشان انشاا...

با نثار فاتحه ای به روح پاکشان درود می فرستیم.

فرزندان

۱۴۱۶۸۰

تقدیر و تشکر

از سروران گرامی، همکاران ارجمند، دوستان و اقوام عزیزی

که به صورت های مختلف، ما را در تحمل بار غم بزرگ

از دست دادن عزیزمان زنده یاد مهربانو

دکتر عادله ستاره

همراهی نمودند، کمال تشکر و سپاسگزاری را داریم.

خانواده های صحافیان – ستاره – میربلوک و دیگر اقوام وابسته

۱۴۱۶۶۶